

TELISTÄ, LELISTÄ JA TAELISTA TULEE TYEL

Anu Karlson

Työeläkevakuuttaminen yksinkertaistuu. Yksityisen sektorin työntekijät siirtyvät yhden eläkelain piiriin vuoden 2007 alussa.

Keikkamuusikolle tyypilliset lyhyet työsuhteet saivat eläketurvan vuonna 1986, jolloin tuli voimaan TaEL – taiteilijoiden eläkelaki. Tällä tiellä jatketaan nyt pitemmälle, kun ensi vuoden alusta tulee voimaan seuraava uudistus: kaikki yksityisen sektorin työntekijät siirtyvät yhden eläkelain piiriin. Uusi laki on nimeltään työntekijän eläkelaki (TyEL). Työeläkevakuuttajien edunvalvonta- ja palvelujärjestö TELA järjesti ammattiliittojen lehtien toimittajille tästä aiheesta seminaarin elokuun lopulla.

TELA on sen verran uusi lyhenne kaikkien kelojen, tellien ja tessien joukossa, että sitä on hyvä tehdä ensin hieman tunnetuksi. Telan logossa on kolme rinnakkaista, oikealle taipuvaa oranssin väristä pylvästä. Mitä ne mahtavat ilmentää?

”Tuleentunut syysvilja taipuu!” huudahtaa Agronomiliiton tiedottaja haaveellisesti.

”Kolme eläkeanomuksen hylkäyspäätöstä!” kuuluu synkempi tulkinta.

Logon suunnitellut taiteilija on Telan tiedottajan **Heikki Raittilan** mukaan kuitenkin ajatellut ihmisen elämänkaaren kolme osaa: lapsuutta, työikää ja vanhuutta.

Kolmikanta hallitsee

TELA lähtee tietoisuutensa siitä, että Suomessa työeläketurva on jo nyt mallikelpoisella tasolla. Kunniasta kuuluu pitkälti kolmikantayhteistyölle: palkan-saajat ja työnantajat ovat kumpikin järjestöjensä kautta tehneet hedelmällistä yhteistyötä valtiovallan kanssa järjestel-

män luomiseksi ja kehittämiseksi. Tätä yhteistyömallia ei ole esimerkiksi Ranskassa. Siellä sitten koetaan viimetalvisen kaltaisia shokkileikkauksia väistämättömine vastaiskuineen.

Työeläkejärjestelmän toimivuus edellyttää korkeaa työllisyyttä. Suomessa työllisyys onkin viime vuosina hitaasti mutta varmasti kohentunut. Olemme nyt jokseenkin tasoissa muun euroalueen kanssa (euroalueella tarkoitetaan tässä maita, joiden valuutta on euro, eikä koko EU:ta), vaikka käyrät vuosittain alusta lukien ovat hiukan erimuotoiset: työttömyysasteemme näyttää painuneen turvallisesti alle 8 prosentin.

Kehitys saisi mieluusti jatkua samansuuntaisena, sillä tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä moninkertaistuu vuoteen 2050 mennessä. Silloin meillä on 45 vanhusta mutta vain 25 lasta sataa työkäistä kohti.

Voi kuulostaa hupaisalta, että 65-vuotiasta kutsutaan vanhukseksi. On kuitenkin tosiasia, että eläkkeelle jäädään nykyään keskimäärin jo 59-

vuotiaana. Kaikissa ammateissa eläkeikää ei voida edes ajatella nostettavaksi, ja näihin kuuluvat ilman muuta muusikot – oopperalaulajista ja tanssijoista puhumattakaan.

Työllisyys mainettaan parempi

Tämä työllisyyskehitys onkin jännittävä juttu. Uutisotsikoita seuraamalla voisi päätyä ajattelemaan, että työttömiä tulee koko ajan lisää. Totuus ei ole onneksi näin mustavalkoinen. Suuret irtisanomiset tosin tuottavat suuria työttömien joukkoja yhdellä kertaa, mutta kaikki lopputilin saaneet eivät jää pitkäaikaistyöttömiksi. Lisäksi julkisuus suosii tässäkin asiassa huonoja uutisia. Uusien työpaikkojen syntyminen on harvoin uutinen, mikä tietysti johtuu siitäkin, että niitä syntyy harvoin satamäärin yhdellä kertaa.

Oma lukunsa on luonnollinen poistuma. Suuret ikäluokat ovat nyt tulossa eläkeikään; suurimpana tällä hetkellä 1948 syntyneet, joita oli 31.12.2005 elossa 85 132 henkeä. Itse asiassa vuonna 1947 syntyi vielä enemmän lapsia, mutta

heitä on jo tuoni korjannut sen verran, että he ovat tällä hetkellä vasta toiseksi suurin ikäluokka.

Vertailu työikään tuleviin ikäluokkiin osoittaa, että työttömyys saattaa joillakin aloilla muuttua työvoimapolaksi jopa viiden vuoden kuluessa. Kun vuosina 1946–1950 syntyneitä oli kutakin vuosiluokkaa viime vuoden lopussa yli 80 000 henkeä, vuosien 1986–1990 lapset jäävät reippaasti alle 70 000:n. Jo tänä päivänä eläkkeelle lähtee enemmän väkeä kuin töihin tulee.

Ja missä rahat?

Oman parituntisensa seminaarista sai eläkkeiden rahoitus. Siitähän elää monenlaisia myy- tejä: puhutaan suurten ikäluokkien eläkepommista ja toisaalta kehuskellaan, että itsepäähän olen eläkkeeni maksanut.

Todellisuudessa kukaan ei ole kokonaan maksanut eläkettänsä, vaan rahastoituna on eläkeoikeuden kertymävuonna noin neljännes eläkeoikeudesta. Loppuosa rahoitetaan saman vuoden palkkaperuste-

sella maksulla. Tällä kaksivaiheisuudella on historiallinen syy: kun työeläkejärjestelmä luotiin 1960-luvun alussa, se katsottiin kohtuulliseksi ulottaa heti myös sodankäyneisiin sukupolviin. Jotta kukaan ei joutuisi rahoittamaan kahden henkilön eläkettä, jokaisen eläkkeensaajan eläkkeen rahoitus etenee tällä tavoin kaksivaiheisesti. Siten voidaan sanoa, että kokonaisuutena katsoen ja viipeellä kukin tulee kuitenkin lopulta maksaneeksi eläkkeensä kokonaan.

Eläkepommia torjumaan

Työeläkejärjestelmä on jo alun perin varautunut melko hyvin suurten ikäluokkien eläkkeisiin. Rahastointi on tuottanut sen verran hyvin, että maksuilla ei juuri nyt ole korotuspainetta, tai se on ainakin paljon pienempi kuin itse menojen nousu. Riittävien tuottojen jatkuvuuden varmistamiseksi istui kuitenkin erillinen työryhmä (yksi lukuisista **Kari Puron** ryhmistä) tutkimassa mahdollisuuksia eläkerahastojen tuoton

Mitä vakuutetun tulee tietää TyEL:stä

Kun vanha TEL oli nimeltään **Työntekijän eläkelaki**, uudelle TyEL:lle piti keksiä tästä erottuva nimi. Omaperäinen nimi löytyikin: **Työntekijän eläkelaki** eroaa vanhasta vain yhdellä kirjaimella, mutta merkitysero on olennainen. Laki koskee jokaista palkkatyötä tekevää, ja eläkettä kertyy jokaisesta hänen ansaitsemastaan eurosta, kunhan niitä on yhteensä 44,53 e/kk. Pätäk- ja silpputyöläisen euro on yhtä arvokas kuin kuukausipalkalla työskentelevänkin.

Jos ennen oli tapana keinotella eläkkeillä – ylennys apulaisosastopäälliköstä osastopäälliköksi tai vaikka yllättäen alkanut työsuhteauton tarve viideksi viimeiseksi työvuodeksi – sellainen ei enää vetele. Työntekijän koko työura vaikuttaa eläkkeeseen samalla tavalla.

Työntekijän jo ansaitsema TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukainen eläketurva säilyy ennallaan. Ensi vuodesta lähtien jokaiselle eläkevakuutetulle lähetetään vuosittain työeläkeote, josta selviävät eläkkeeseen oikeuttavat ansiot työnantajittain, palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevat tulot etuuslajeittain, opiskelun sekä alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuvan eläkkeen peruste ja aika sekä edellisen kalenterivuoden loppuun mennessä karttuneen eläkkeen määrä. Otteen lähettää se yksityissektorin eläkelaitos, jossa työntekijä on vakuutettu edellisen kalenterivuoden lopussa tai viimeksi ennen sitä.

Valtion eläkelaki ja kunnallinen eläkelaki säilyvät erillisinä, mutta niihinkin tullaan soveltuvien osin tekemään TyEL:iä vastaavat muutokset.

Palaamme asiaan vielä Muusikko-lehden loppuvuoden numeroissa.

parantamiseen.

Ryhmän ehdotukset ovat nyt eduskunnassa odottamassa paketoitua laiksi. Ehdotuksen mukaan eläkelaitokset saisivat vastedes lisätä osakesijoittamisen osuutta sijoituksistaan siten, että se voisi enimmillään kohota 35 %:iin. Nykyinen

osuus on noin 25 %. Osakesijoitukset ovat nimittäin osoittautuneet pitkällä aikavälillä tuottoisimmiksi. Niiden riskit voitaisiin puolestaan hallita riittävästi hajauttamisella. Eläkkeensaajan kannalta on samantekevää, vaikka runsastuottoisten vuosien joukossa

olisi joku tappiovuosikin, kunhan lopputulos on selvästi voitollinen. Tällä uudistuksella uskotaan voitavan hillitä eläkemaksujen korotuspaineita 1–2 prosenttiyksikköä.

Työeläkerahastoissa on nyt yli sata miljardia euroa. Niistä kannattaa pitää hyvää huolta!